

Mau kākahu mō te Iron Māori

E tutuki ai tēnei kōwae ako me hoahoa, me waihanga hoki e ngā ākonga he momo kākahu mō tētahi kaiuru Iron Māori ka whirihia e rātou.

Kia oti tēnei kōwae ako ka mahi katoatia e ngā ākonga te hātepe Hangarau (ki tā Te Marautanga o Aotearoa e kī ai), mai i te wāhanga rangahau, ki te otinga. Ka ako rātou me pēhea e whakarite kōrero ki tā te kiritaki e hiahia ai, e wariu ai; me pēhea e waihanga ai me te whakawhanake kaupapa hoahoa, hoahoa taura me tētahi otinga e hāngai ana ki te whakahokinga kōrero a tā rātou kiritaki me ngā aropā; ki te arohaehae me te whakapai i ō rātou whakaaro me ō ētahi atu; ki te parahau i ngā whakataunga mō ā rātou hoahoa.

Ki te whakatutuki pai i ngā tūmahi katoa ka āhua rua ki te toru wāhanga tau hei whakaoti. Mā ngā kaiako e whiriwhiri kia mahia ngā tūmahi katoa, ētahi noa iho rānei ki tā ngā ākonga e āhei ai, me ngā rauemi ka taea.

[Whāinga Ako](#) | [Te Whakaako me te Ako](#) | [Aromatawai](#) | [Putanga Hei Tā](#)

Kaituhi: Te Tāhuhu o te Mātauranga

Tau: 11

Marau ā-Kura: Taumata 6

Te Marautanga o Aotearoa: Hangarau

Ngā Whāinga Ako

Me ako e ngā ākonga:

- te Iron Māori me ērā atu tauwhāinga taurite
- ngā kākahu hākinakina
- ngā āhua o ngā papanga/ngā mea mārō e tika ana mā te tangata hākinakina
- ngā pūkenga tika hei waihanga tā rātou otinga.

Whāinga Paetae:

Hangarau

Whenu 1: Mātauranga Hangarau

- Kia arohaehaea ō rātou whakapono, ō rātou uara hoki me ō ētahi atu me te whakahāngai ki tētahi otinga hangarau, tae atu hoki:
 - kia tirohia ngā uara me ngā whakapono o rātou, o iwi kē hoki
 - kia arohaehaea e kitea ai ina tika rānei hei whakatutuki whāinga
 - kia whakamārama i tā rātou mōhiotanga hangarau
 - kia mārama ki ngā huarahi wātea ka taea

2. Tūhuratia he hātepe, he mahere rautaki rānei hei hāpai i ngā hiahia o te kiritaki, o te kaiutu rānei

Whenu 2: Whakaharatau Hangarau

1. Kia arohaehae i ā rātou mahi whakamahere o mua, o āiane hoki hei tautoko, hei parahau hoki i te whakamahere haere, tae atu:
 - Ki te arotake i ngā whakamahere a ētahi atu hei āwhina
2. Kia aromatawai i ngā mahi whakamātau hei whiriwhiri me te parahau i te otinga hangarau whakamutunga e tutuki paearu ai.

Paerewa Paetae (e hono ana ki ngā WP) [PP 1.1 AS91714](#): Te whakaputa tauāki mai i te mātauranga Māori kia puta ai he hua hangarau o ēnei rā (4cr)

[PP 1.2 AS91715](#): Te whakamahere i te putanga o tētahi hua hangarau mai i te mātauranga Māori hei whakaea i tētahi tauāki (4cr)

[PP 1.3 AS91716](#): Te whakaputa i tētahi ariā hoahoa mai i te mātauranga Māori hei whakaea i tētahi tauāki (6cr)

[PP 1.4 AS91717](#): Te whakaputa i tētahi hua hangarau mai i te mātauranga Māori hei whakaea i tētahi tauāki (6cr)

[PP 1.5 AS91718](#): Te whakamahi rawa, tukanga rānei mai i te mātauranga Māori hei hanga i tētahi hua hangarau mō te ao hurihuri nei (6cr)

Whakaako

Ngā hononga ki ngā kōrero whaihua [Hangarau / Taumata Matauranga a-Motu Ka Taea / Kainga - TMOA](#)

Ngohe ako 1

Rangahau

Te/ngā putanga ako Rangahau **He tauwhāinga Iron Māori me tētahi tima ka whirihia e ngā ākonga.**

1. He matapaki – he kōrero mō Iron Māori: I ahu mai hea? I tīmata i hea? He aha ai? Kua pēhea i āiane? He aha ngā hua mā te Māori? te aha, te aha. Me titiro hoki ki ētahi atu tauwhāinga taurite (ā-motu, o te ao whānui).
2. Mā ngā ākonga ā rātou ake mahi rangahau mō te Iron Māori e rangahau (mā te pānui pukapuka, moheni, pae tukutuku, niupepa). Me rau atu ngā kōrero ka kohia ki tētahi pukapuka/kōpaki.
3. Ka whirihia e ngā ākonga he kaiuru o te Iron Māori (tangata kotahi, rōpū rānei) me te tautohu i ngā uara me ngā hiahia e hāngai ana ki tētahi momo kākahu hei mau mō te tauwhāinga

(hei tauira: ka uru ki ngā wāhanga katoa, tētahi rānei? Kei te uru hei kanohi mō tētahi rōpū, hapū, iwi, kura, rōpū aroha? He hauā, he tūroto, he taha kaha, he mate?). Me uiui ngā ākonga i tō rātou tangata, rōpū hei kōhi i tēnei momo kōrero.

4. Ko te whakaako me te ako (akomanga) – kākahu hākinakina. Ka āta tiro tiro ngā ākonga katoa i ngā kākahu hākinakina / whakarawe o āiane kia mōhio ki te take ka mahia tēnā momo hoahoa, tēnā momo papanga hoki. Mā te kaiako e hoatu tauira, hoatu rauemi hei tautoko i te ako a ngā ākonga.

Ngohe ako 2

Whakawhanake tohutohu

Te/ngā putanga ako Mātauranga o mua/whakaako me te ako: E whakapae ana i mua i tēnei kaupapa ka mōhio ngā ākonga ki te tuhi i tētahi tohutohu. Ina kore, me whakaako pea.

Whakawhanake tohutohu

1. Me tuhi tohutohu e ngā ākonga mō tētahi momo kākahu Iron Māori mō te kaiuru ki tā te kaiuru e hiahia ana me tā rātou e mōhio ana mō te tauwhāinga Iron Māori. Me whakaatu te tohutohu i ngā mahi me mahi me te take. Me uru hoki ki te tohutohu ngā āhuetanga katoa o te kākahu pērā i:
 - Te rahi me te āhua.
 - Te/ngā momo: hei tauira - he hingareti me ngā tarau poto, he wāti, he pīkau, he pātara inu, he kahupiri ārai rā, te aha, te aha.
 - Te hāneanea: pai te mau, ringapoto, kōmāmā te aha, te aha.
 - Ngā tae me ngā whakaahua hei tā ki te kākahu.
 - Ngā papanga (mārō, kōmāmā), ngā here, te aha, te aha.
 - Ngā tūmomo waihanga.

Ngohe ako 3

Whakamahere te wā me ngā rauemi

Te/ngā putanga ako Mātauranga o mua/whakaako me te ako: Me whakaako e te kaiako ngā āhua whakamahere tika, whakaritea he wā hei whakamahere mā ngā ākonga. Hei tauira: wānanga (me ētahi atu ākonga) tūtohi Gantt, rārangi wā.

Whakamahere

1. Me whakarite e ngā ākonga he mahere mō te pēhea e oti ai i a rātou ngā tūmahi katoa mō tēnei kōwae ako. Me whakaaro rātou ki ngā āhuetanga pērā i: te wā katoa kei a rātou, ngā tūmahi hei whakaoti me te wā hei whakaoti, te whai wāhi ki ngā rauemi (tāngata, papanga, te aha). Mā te kaiako ngā ākonga e arataki ki ngā tūmomo tūmahi me mahi e rātou.

Ngohe ako 4

Rangahau

Te/ngā putanga ako Rangahau ngā kākahu o āiane me ngā whakarawe

Rangahau

1. Me kohikohi e ngā ākonga ngā whakaahua, ngā tauira (e tika ana) o ngā kākahu o āiane/whakarawe e hāngai ana ki tā rātou tohutohu e kī ai. Hei tauira, ina hiahia he ākonga ki te hoahoa i tētahi kahupiri, me tiroiro i ngā mea o āiane, arā, ko ngā hoahoa me ngā papanga.
2. Ka āta tātari i ētahi hoahoa kia tautohu ko ēhea hei whakamahi, ko ēhea hei waiho. Me tāpiri ngā tauira katoa, ngā whakaahua katoa me ngā kōrero ki tā rātou kōpaki.

Ngohe ako 5

Whakawhanake me te whakapai whakaaro

Te/ngā putanga ako

Te whakawhanake me te whakarākei i ngā ariā hoahoa

Mātauranga o mua/whakaako me te ako: Ka whakapaetia, i mua i te mahi i tēnei tūmahi, kua wheako kē ngā ākonga ki te waihanga ariā hoahoa me te whakawhanake i ō rātou whakaaro ki tā te tohutohu e kī ai. Ki te kore, me whakarite ina tika ana.

1. Mā te whakamahi tohutohu hei arataki i a rātou ka waihanga ariā nunui (tā pikitia) ngā ākonga kia tutuki ai ngā paearu mō ō rātou kākahu. Me tuhi kōrero mō ngā kākahu hei tautoko i ngā whakatau.
2. Me aromātai ngā hoahoa e te tangata i whirihia, e ō rātou hoa hoki. Me tuhi ēnei whakahokinga kōrero.
3. Ka whakaarohia ngā whakahoki kōrero hei whakatōtika i ā rātou tohutohu (hei tauira, tāpiri/panoni paearu) ki tā rātou e hiahia ai.
4. Ka waihanga kia maha ngā whanaketanga o t/ā rātou hoahoa papai me te aro hoki ki ngā rerekētanga o te tohutohu.
5. Ka rapu whakahokinga kōrero anō i ō rātou tāngata. Kei ngā ākonga te tikanga mō te maha o ngā whakawhitinga kōrero me ō rātou tāngata hei whakapai i ā rātou hoahoa. I te tukanga arotake, me āta tuhituhi ngā kōrero mō te tika o ngā hoahoa, ngā panonitanga me ngā take i pērā ai ā rātou whakatau.
6. Ka whakawhanake haere rātou i ā rātou hoahoa ki tā rātou e hiahia ai. Ka rangahau tonu pea rātou ina hiahia i ngā wāhanga o te whakawhanaketanga.
7. Ka whiriwhiri ngā ākonga i tā rātou hoahoa tino pai rawa atu me te āta tātari. Me mārama pū te parahau mō tā rātou hoahoa matua e hāngai ana ki ngā paearu o tā rātou hoahoa.

Ngohe ako 6

Whakamātau ariā - tauira tuatahi

Te/ngā putanga ako

Whakamātau ariā

Mātauranga o mua/whakaako me te ako: Ka whakapaetia, i mua i te mahi i tēnei tūmahi, kua wheako kē ngā ākonga ki te waihanga tauira tuatahi. Me whakarite he akoranga mō te whakamahi papanga

tauirā tuatahi

mārō/kōmāmā rānei (i te āhua o ngā hiahia, ngā pūkenga).

1. Ka waihanga ngā ākonga i ētahi tauirā tuatahi hei whakamātau i ā rātou hoahoa, i ngā wāhanga rānei. Ka tīmata pea ki te hanga i ā rātou tauirā ki te pēpā, ki te kāri mārō rānei (arā, hei tūhura hoahoa ka hangā tauirā) kātahi ka hangā he tauirā tuatahi ki ētahi atu papanga.
2. Me aromātai haere e ngā ākonga ā rātou tauirā tuatahi, me te tuhi kōrero mō ngā tauirā i mahia ai, te pai rānei o ngā hoahoa, ngā panoni ina panonihia me te take. Ka utaina ngā kōrero me ngā tauirā tuatahi ki ā rātou kōpaki (hei whakaahua ina hiahia ana).
3. Ka whakapaingia ā rātou tohutohu ina tika ana.
4. Ka waihanga tētahi tauirā tūturu mō tā rātou tauirā tuatahi pai rawa atu. Kia maumahara: Me hanga te tauirā ki tētahi papanga ngāwari (pērā i te papahune mō tētahi mea kōmāmā) kia māmā te taha whakamātau, ā-utu, ā-tāima.
5. Me aromātai te tauirā e ō rātou tāngata. I tēnei wā ka mau pea i ngā tāngata te kākahu kia kitea ina pai rānei te mau, te aha, te aha. Me tuhi kōrero mō ngā whakaaro o ngā tāngata me ngā panoni ka mahia.
6. Ka hangā he tauirā anō ina tika ana tae noa kia tatū te hoahoa whakamutunga.

Ngohe ako 7

Te kākahu

Te/ngā putanga ako

Te Kākahu
whakamutunga

1. Ka waihanga ngā ākonga i tō rātou kākahu whakamutunga mō te tangata i whirihia ai e tutuki ana tā te tohutohu e kī ai.
2. Ka whakaatu i te kākahu whakamutunga ki tā rātou tangata me te whāwhā ki tā te tangata e whakaaro ai.
3. Ka whakaatu i te kākahu ki tō rātou akomanga.
4. Mā ō rātou hoa te kākahu e aromātai ki tā te tohutohu e kī ai.

Aromatawai

Te/ngā ngohe
aromatawai
(formative and/or
summative)

Ko te tikanga, ka whakarite kōpaki ngā ākonga mō ā rātou mahi katoa i tēnei kōwae ako. Nā te mea he hātepe auau tēnei hātepe ka nui te whai wāhi kia aromatawaihia ngā ākonga mō tā rātou mahi rangahau, te hoahoa, ngā pūkenga arotake, pūkenga mahi ina tika te tuhi kōrero mō ā rātou mahi me ngā hātepe.

Te tā i tēnei mahere ako:

- [Iron Māori website](#)
- [Kooga NZ website](#)
- [Support-materials - Hangarau](#)